

VALLANKUMOUSTAISTELU JA LIBERAALINEN MEKLAUS

Poliittisten puolueiden syntyminen on mielenkiintoisen aikakautemme mielenkiintoisimpia ja kuvaavimpia erikoisuuksia. Vanha järjestelmä, itsevaltius, luhistuu. Sitä, nimenomaan miten ja nimenomaan millainen uusi järjestelmä on rakennettava, eivät ala ajatella ainoastaan niin sanottujen „yhteiskuntapiirien”, s.o. porvariston, vaan myös „kansan”, s.o. työväenluokan ja talonpoikaiston, yhä laajemmat kerrokset. Näillä yrityksillä, joita eri luokat tekevät ohjelman määrittelyn ja poliittisen taistelun organisaation kuntoonpanon alalla, on valtava merkitys tietoiselle proletariaatille. Vaikka noissa yrityksissä, joiden alkuunpanijoina ovat useimmiten erilliset „toimihenkilöt”, jotka eivät ole kenellekään tilivelvollisia ja jotka eivät vie ketään mukanaan, onkin paljon satunnaista, mielivaltaista, väliin tyhjämpäiväistäkin, niin suurten yhteiskuntaluokkien perusedut ja -tendenssit tulevat silti yleensä ilmi vastustamattomalla voimalla. Lausuntojen, vaatimusten, ohjelmien näennäisestä kaaoksesta ilmaantuvat näkyviin porvaristomme poliittiset kasvot ja sen todellinen poliittinen ohjelma (eikä vain näyteohjelma). Proletariaatti saa yhä enemmän aineistoa voidakseen tehdä johtopäätöksen siitä, miten venäläinen porvaristo, joka nykyään puhuu poliittisesta toiminnasta, tulee *toimimaan*,— millaisen kannan se ottaa päättäväisessä vallankumoustaistelussa, jota Venäjä niin nopeasti lähestyy.

Ulkomainen „Osvobozhdenije”, joka ilman mitään sensuuriesteitä tekee johtopäätöksiä venäläisten liberaalien lukemattomista esiintymisistä, antaa toisinaan erittäin arvokasta aineistoa porvariston politiikan tutkimista varten.

Sen vast'ikään julkaisema (eli huhtikuun 5 päivän „Novosti” lehdestä uudestijulkaisema) „Osvobozhdenijeliiton” ohjelma” hra P. S:n opettavaisine kommentaareineen on mainio lisäys zemstvo-edustajakokouksien päätöksiin ja osvobozhdenijelaiseen perustuslakiluonnokseen, josta me puhuimme „Vperjod” lehden 18 n:ssa *. „Tämän ohjelman laatiminen ja hyväksyminen, sanoo hra P. S. aivan oikein, on suuri askel Venäjän perustuslaillis-demokraattisen puolueen luomisen tiellä”.

Venäläisille liberaaleille tämä on epäilemättä suuri askel, joka pistää silmään jo melko pitkän liberaalisten esiintymisten sarjan keskeltä. Ja miten mitätön tuo suuri liberaalinen „askel” onkaan siihen verrattuna, mitä tarvitaan todellisen puolueen luomiseksi, ja vieläpä siihenkin verrattuna, mitä yksinpä sosialidemokratiakin on jo luonut tätä tarkoitusta varten! Porvaristo nauttii monta kertaa suurempaa legaalisen esiintymisen vapautta kuin proletariaatti, sillä on paljoa suurempi määrä intelligenttivoimia ja rahavaroja, verrattomasti suuremmat mahdollisuudet puoluejärjestöä varten,— mutta siitä huolimatta näemme yhä vielä „puolueen”, jolla ei ole virallista nimitystä, yleistä, selvää ja täsmällistä ohjelmaa, taktiikkaa, puoluejärjestöä, „puolueen”, joka asiantuntijan P. S:n lausunnon mukaan on kokoonpantu „zemstvoryhmästä” ja „Osvobozhdenijeliitosta”, s.o. järjestymättömästä henkilöiden yhteenkokoutumasta ynnä organisaatiosta. Ehkäpä zemstvoryhmän jäsenet sentään ovat „puolueen jäseniä” siinä tunnetussa mielessä, että he ohjelman tunnustaen toimivat „jonkin puoluejärjestön”, jonkin „Osvobozhdenijeliiton” ryhmän „valvonnan alaisena”? Niin vähässä määrin kuin puolueen jäsenyyden tällainen ymmärtäminen vastaa koko sosialidemokratian henkeä, yhtä suuressa määrin se on sopiva ja tarkoituksenmukainen liberaaleille, yhtä suuressa määrin se on ominaista heidän koko poliittiselle luonteelleen. Puolueen tällaisesta ymmärtämisestä (jota ei ole ilmaistu kirjoitetuissa säännöissä, vaan tämän „puolueen” reaalissa rakenteessa) seuraa muun muassa se, että järjestyneet puolueen jäsenet, s.o. „Osvobozhdenijeliiton” jäsenet, kannattavat suurimmalta osaltaan *yksikamarista järjestelmää* ja tästä huolimatta kieltäytyvät siitä ohjelmassaan, sivuuttavat

* Ks. tätä osaa, s. 417. *Toim.*

kysymyksen täydellisellä vaihtelolla järjestymättömien puolueen jäsenten mieliksi, kaksikamarista järjestelmää kannattavan „zemstvoryhmän” mieliksi. Voidaan sanoa, että „voima”-suhde on poliittisesti aktiiviselle porvaristolle ennaltamäärätty: järjestyneet intelligentit päättävät, järjestymättömät liikemiehet, rahapösöt, kapitalistit säättävät.

Hra P. S., joka koko sydämeästään tervehtii „Osvobozhdenije-liiton” ohjelmaa, puolustaa *periaatteellisesti* samalla myös ohjelman epäselvyyttä, epätäydellisyyttä ja viimeistelemättömyyttä sekä järjestöllistä löyhyyttä ja taktillisia mainitsematta jättämisistä, hän puolustaa niitä „reaalipoliitikon” katsomuksilla! Palaamme vielä tähän verrattomaan, koko porvarillisen liberalismiin olemukselle erittäin luonteenomaiseen käsitteeseen; nyt sen sijaan siirrymme erittelemään liberaalisen ohjelman perusteita.

Kuten jo sanoimme, puolueella ei ole virallista nimitystä. Hra P. S. nimittää sitä samalla nimellä, joka tietäkseni esiintyy myös liberaalissuuntaisten legaalisten sanomalehtiemme palstoilla, — „perustuslaillis-demokraattinen puolue”. Ja niin vähämerkitykselliseltä kuin kysymys nimityksestä ensi silmäykseltä näyttääkin, niin sittenkin me saamme siitäkin jo heti aineistoa sen selvittämiseksi, miksi porvariston *täytyy*, erotukseksi proletariaatista, tyytyä poliittiseen epämääräisyyteen ja vieläpä puolustaakin sitä „periaatteellisesti”, — nimenomaan „täytyy” ei ainoastaan sen johtajien subjektiivisten mielialojen tai ominaisuuksien vuoksi, vaan koko porvaristoluokan objektiivisten olemassaoloheitojen pakoittamana. Nimitys „perustuslaillis-demokraattinen puolue” palauttaa heti mieleen tunnetun sanonnan: kieli on annettu ihmiselle sitä varten, että hän voisi salata ajatuksensa. Nimitys „perustuslaillis-demokraattinen puolue” on keksitty sitä varten, että voitaisiin salata puolueen *monarkistinen* luonne. Todellakin, kukapa ei tietäisi, että koko tuo puolue, sekä sen isäntäosa, zemstvoryhmä, että „Osvobozhdenije-liitto”, on monarkian kannalla? Toiset sen enempiä kuin toisetkaan eivät edes puhu tasavallasta pitäen sellaista puhetta „kevytmielisenä”, ja heidän perustuslakiluonnoksessaan monarkia tunnustetaan suoraan ja selvästi hallitusmuodoksi. Siis olemme tekemisissä perustuslaillisen monarkian kannattajain puolueen kanssa, monarkisti-perustuslaillisten puolueen kanssa. Se on tosiasia, jota ei ole vähimmässäkään määrin epäile-

minen ja jota ei voida kumota millään järkeilyillä tasavallan „periaatteellisesta” tunnustamisesta (vaikka emme ole toistaiseksi kuulleetkaan tällaisia järkeilyjä „perustuslaillisilta demokraateilta”), sillä kysymys ei ole nimittäin ainoastaan „periaatteellisesta”, vaan myös käytännöllisestä poliittisesta tunnustamisesta, sen tunnustamisesta, että halutaan valloittaa se ja että on välttämätöntä taistella.

Mutta siinäkin se asian ydin onkin, että herrat porvarit *eivät voi* nyt heti nimittää itseään oikealla nimellään. Se on yhtä mahdotonta kuin mennä alastomana kadulle. Ei saa sanoa avoimesti totuutta, ei saa ääneen aussprechen was ist (sanoa sitä, mitä on), sillä se olisi samaa kuin erään mitä villimmän ja vahingollisimman poliittisen etuoikeuden tunnustaminen, se olisi samaa kuin oman *antidemokraattisuutensa* tunnustaminen. Poliittisen vapauden puolesta taisteleva porvaristo ei voi tunnustaa sitä ainoastaan siitä syystä, että se on jo perin häpeällistä, noloa ja säädytöntä. Ei, porvarillisen politiikan edustajat eivät käihda minkäänlaisista säädyttömyyttä, kun kerran edut sitä vaativat. Mutta nyt heidän *etunsa* vaativat vapautta, ja vapautta ei voi saada *ilman kansaa*, ja kansan kannatusta ei voida turvata, ellei nimitetä itseään „demokraatiksi” (= kansan itsevaltiuden kannattajaksi), *ellei salata monarkistisuuttaan*.

Näin ollen porvariston luokka-asema johtaa kiertämättömästi sisäiseen horjuvaisuuteen ja sen poliittisten perustehäviöiden asetteluun valheellisuuteen: taistelu vapauden puolesta, itsevaltiuden vuosisataisten etuoikeuksien hävittämiseksi, ei sovi yhteen yksityisomistuksen etuoikeuksien puolustamisen kanssa, sillä nämä etuoikeudet pakoittavat „suhtautumaan hellävaroen” monarkiaan. Siitä syystä monarkistisen perustuslain reaali ohjelma verhoetaan demokraattisen perustuslain kauniiseen henkevään juhlapukuun. Ja tätä ohjelman reaalis sisällön silaamista ilmeisen näennäisellä valekiillekullalla sanotaan „realipolitiikaksi”... Siksipä liberaalisen porvariston ideologi puhuu-kin verrattoman halveksivasti ja suurenmoisen omahyväisesti „teoreettisesta itsetyydyttämisestä”, jota „äärimmäisten puolueiden edustajat” harjoittavat („Osvobozhdenije” № 69—70, s. 308). Porvariston realipoliitikot eivät tahdo tyydyttää itseään sen enempää puheilla kuin unelmillakaan tasavallasta, sillä he eivät halua taistella tasavallan puolesta. Mutta juuri siksi he tuntevat voittamatonta tarvetta

tyydyttää kansaa „demokratismi”-syötilä. He eivät halua pettää itseään sen suhteen, että he eivät kykene kieltäytymään monarkiasta, ja juuri sen vuoksi heidän täytyy pettää kansaa olemalla vaiti monarkistisuudestaan.

Kuten näette, puolueen nimitys ei ole lainkaan niin satunnainen ja vähäpätöinen kysymys kuin ensi silmäykseltä voitaisiin luulla. Joskus jo yksin se, että nimitys on kirkuva ja teennäinen, paljastaa puolueen koko ohjelman ja koko taktiikan syvällisen sisäisen paheen. Mitä likeisempää on se uskollisuus, jota suurporvariston ideologi tuntee monarkiaa kohtaan, sitä äänekkäämmin hän vannoo ja vakuuttaa uskotellen kaikille demokraattisuuttaan. Mitä suuremmassa määrin pikkuporvariston ideologi heijastaa pikkuporvariston horjuvaisuutta, sen kykenemättömyyttä taistella johdonmukaisesti ja järkähtämättömästi demokraattisen vallankumouksen ja sosialismin puolesta, sitä suuremmalla innolla hän puhuu „socialistivallankumouksellisten” puolueesta, josta aivan oikein on sanottu, että sen sosialismi ei ole laisinkaan vallankumouksellista ja että sen vallankumouksellisuus ei ole laisinkaan sidottu sosialismiin. Puuttuu vain sitä, että itsevaltiuden kannattajat nimittäisivät itseään (niin kuin he jo useampaan otteeseen ovat yrittäneet nimittääkin) „kansanpuolueeksi”, ja meillä on oleva täysi kuva siitä, miten luokkaedut muuttavat muotoaan poliittisissa kylteissä.

Liberaalisen porvariston kyltti (eli „Osvobozhdenije-liiton” ohjelma) alkaa, kuten kyltin tuleekin alkaa, vaikuttavasta johdannosta: „„Osvobozhdenije-liitto” on sitä mieltä, että raskas ulkoinen ja sisäinen kriisi, jota Venäjä kokee, on nykyään siksi kärjistynyt, että kansan täytyy yhdessä toisten vallitsevaa järjestelmää vastaan nousseiden yhteiskuntaryhmien kanssa ottaa tämän kriisin ratkaiseminen omiin käsiinsä”.

Niinpä siis valta siirtyköön kansalle, eläköön kansan itsevaltius, joka on tuleva tsaarin itsevaltiuden tilalle. Eikö niin, herrat? Eikö demokratismi vaadi sitä?

Ei, se on teoreettista itsetyydyttämistä ja reaalipolitiikan ymmärtämättömyyttä. Koko valta on nyt yksinvaltaisen monarkian käsissä. Sitä vastassa on kansa, s.o. proletariaatti ja talonpoikaisto, jotka ovat jo alkaneet taistelun, käyvät sitä vimmatusti ja ehkä... ehkä innostuvat käymään tuota taistelua vihollisen täydelliseen kukistamiseen

saakka. Mutta „kansan” rinnalla on myös „muita yhteiskuntaryhmiä”, s.o. „yhteiskuntapiirit”, s.o. porvaristo, maanomistajat, kapitalistit, ammattisivistyneistö. Siksi pöytä valta onkin jaettava kolmeen yhtä suureen osaan. Yksi kolmannes on jätettävä monarkialle, toinen on annettava porvaristolle (ylähuone, joka perustuu moniasteiseen ja mikäli mahdollista tosiasiasa ei-yhtäläiseen, rajoitettuun vaalioikeuteen), viimeinen kolmannes — kansalle (alahuone yleisen j.n.e. vaalioikeuden pohjalla). Se tulee olemaan „oikeudenmukainen” jako, jonka vallitessa on turvattu yksityisomistuksen varma suojelu sekä mahdollisuus käyttää monarkian järjestettyä voimaa (sotaväkeä, byrokratiaa, poliisia) kansaa vastaan, jos se „innostuu” johonkin niistä „järjettömistä” vaatimuksista, joita „äärimmäisten puolueiden edustajat” esittävät „yksinomaan pelkän teoreettisen itsetyydyttämisen vuoksi”. Tämä oikeudenmukainen jako, mikä muuttaa vallankumouksellisen kansan vaarattomaksi vähemmistöksi, yhdeksi kolmannesosaksi, on „perinpohjainen uudistus, joka on suoritettu demokratismin perustalla” eikä suinkaan monarkismin perustalla enempää kuin porvarillisten etuoikeuksienkaan perustalla.

Kuinka tuo jako on suoritettava? Rehellisen meklauksen avulla. Hra P. Struve on sen jo aikoja sitten profeettallisesti osoittanut, hän on osoittanut sen jo Witten kirjelmän esipuheessa, jossa hän toteaa, että maltilliset puolueet hyötyvät aina äärimmäisten puolueiden välisen taistelun kärjistyimestä. Itsevaltiuden ja vallankumouksellisen kansan välinen taistelu kärjistyy. On luovittava kummankin välillä, nojaututtava vallankumoukselliseen kansaan (viekotellen sitä „demokratismilla”) itsevaltiutta vastaan, nojaututtava monarkiaan vallankumouksellisen kansan „äärimmäisyyksiä” vastaan. Taitavasti luovittaessa saadaan varmasti aikaan jokin ylempänä esitetyn jaon tapainen, jolloin porvaristo ainakin turvaa itselleen joka tapauksessa ja ehdottomasti vähintään oman „kolmanneksensa”, ja se, miten osat jakaantuvat kansan ja itsevaltiuden kesken, riippuu niiden ratkaisevan taistelun lopputuloksesta. Se, keneen on pääasiallisesti nojaututtava, riippuu ajankohdasta — sellainen on kaupustelu-, toisin sanoen „reaali”-politiikan olemus.

Tällä hetkellä kaikki valta on vielä itsevaltiuden käsissä. Sen vuoksi on sanottava, että kansan on otettava valta käsiinsä. Sen vuoksi on nimitettävä itseään demokraatiksi.

Sen vuoksi on esitettävä vaatimus „perustavan kokouksen viipymättömästä koollekutsumisesta yleisen j.n.e. äänioikeuden perusteella Venäjän perustuslain laatimista varten”. Kansa ei ole nyt aseistettu, se on hajallaan, järjestymätöntä, voimatonta itsevaltaista monarkiaa vastaan. Yleiskansallinen perustava kokous yhdistää sen ja muodostuu valtavaksi voimaksi, josta tulee vastapaino tsaarin mahdille. Ja silloin, kun tsaarin valta ja vallankumouksellisen kansan yhteenliittynyt voima tulevat seisomaan vastakkain, silloin porvaristolle koittaakin todellinen juhla, vasta silloin onkin mahdollista mitä varmimman menestyksen toivossa „sovitaa” nämä kaksi voimaa ja turvata omistaville luokille edullisin lopputulos.

Sellainen on liberalismmin reaalipoliitikkojen laskelma. Se on järkevä laskelma. Tähän laskelmaan sisällytetään täysin tietoisesti monarkian säilyttäminen ja yleiskansallisen perustavan kokouksen salliminen vain rinnan monarkian kanssa. Porvaristo ei halua olemassaolevan vallan kukistamista, tasavallan asettamista monarkian tilalle. Sen vuoksi Venäjän porvaristo (vuoden 1848 Saksan porvariston esimerkin mukaan) onkin kansan ja valtaistuimen keskeisen „sopimuksen” kannalla. Tämän sopimuspolitiikan menestykselle on välttämätöntä, ettei kumpikaan taisteleva puoli, ei kansa eikä valtaistuinkaan, voisi saada täydellistä voittoa, että ne tasapainottaisivat toisensa. Silloin ja vasta silloin porvaristo saattaa liittyä yhteen monarkian kanssa ja määrätä, että kansan pitää alistua, pakoittaa kansa tyytymään yhteen „kolmasosaan”... tai mahdollisesti yhteen sadasosaan vallasta. Yleiskansallisella perustavalla kokouksella tulee olemaan juuri sen verran voimia, että se voi pakoittaa tsaarin antamaan perustuslain, mutta enempiä voimia sillä ei tule olemaan *eikä* sillä *pidäkään olla* (porvariston etujen kannalta katsoen). Sen on vain tasapainotuttava monarkian kanssa, mutta ei kukistettava sitä, sen on jätettävä aineelliset vallan välikappaleet (sotaväki y.m.) monarkian käsiin.

Osvobozhdenijalaiset nauravat shipovilaisia, jotka tahtovat antaa tsaarille vallan voiman ja kansalle mielipiteiden voiman. Mutta eivätköhän itse osvobozhdenijalaisetkin liene tosiasiaassa shipovilaisten kannalla? Eiväthän hekään tahdo antaa kansalle *kaikkea* valtaa, kannattavathan he itsekin *sopimusta* tsaarin vallan ja kansan mielipiteen välillä!

Näemme siis, että porvaristoluokan edut johtavat nykyisellä vallankumouksellisella ajankohdalla aivan luonnollisesti ja kiertämättä siihen, että esitetään yleiskansallisen perustavan kokouksen tunnus, mutta *ei lainkaan esitetä väliaikaisen vallankumousohallituksen tunnusta*. Edellinen tunnus on tai siitä on tullut sopimus-, kaupustelu- ja meklauspolitiikan tunnus. Jälkimmäinen tunnus on vallankumoustaistelun tunnus. Edellinen on monarkistisen porvariston tunnus, jälkimmäinen on vallankumouksellisen kansan tunnus. Edellinen tunnus turvaa parhaiten monarkian säilyttämisen mahdollisuuden, kansan vallankumouksellisesta rynnäköstä huolimatta. Jälkimmäinen esittää suoran tien tasavaltaan. Edellinen jättää vallan tsaarille ainoastaan rajoittaen sitä kansan mielipiteellä. Jälkimmäinen on ainoa tunnus, joka johdonmukaisesti ja ehdottomasti vie kansan itsevaltiuteen tämän sanan täydessä merkityksessä.

Ainoastaan tämä perinpohjainen eroavaisuus poliittisten tehtävien asettelussa liberaalisen porvariston taholta ja vallankumouksellisen proletariaatin taholta selittää meille mainittujen „osvobozhdenijelaisen” ohjelman piirteiden lisäksi koko joukon sen toisarvoisia piirteitä. Ainoastaan tämän eroavaisuuden kannalta katsoen voidaan käsittää esimerkiksi osvobozhdenijelaisten sellaisen varauksen *välttämättömyys*, että heidän Liittonsa päätöksiä „voidaan pitää *velvoittavina* vain sikäli, mikäli poliittiset olot jäävät muuttumattomiksi”, että ohjelmassa pidetään mahdollisena „väliaikaista ja ehdollista ainesta”. Tämä varaus (jota on seikkaperäisesti ja erikoisen „mehevästi” kehitelty hra P. S:n kommentaareissa) on ehdottoman välttämätön kansan ja tsarismien välistä „sopimusta” kannattavalle puolueelle. Tästä varauksesta voidaan ymmärtää selväkin selvemmin se, että kaupustelu- („reaali”-) politiikan nimessä „Osvobozhdenije-liiton” jäsenet kieltäytyvät hyvin monista demokraattisista vaatimuksistaan. Heidän ohjelmansa ei ole heidän järkkymättömien vakaumustensa (sellaiset eivät ole porvaristolle luonteenomaisia) ilmaismista eikä sen osoittamista, minkä puolesta on ehdottomasti taisteltava. Ei, heidän ohjelmansa on tavallista *tinkimistä*, joka ottaa etukäteen huomioon kiertämättömän „hinnan alentamisen”, riippuen jommankumman sotivan osapuolen „lujuudesta”. *Perustuslaillis-„demokraattinen”*

(lue: *perustuslaillis-monarkistinen*) porvaristo sopii tsarismiin kanssa halvemmastakin hinnasta kuin on sen nykyinen ohjelma — se on epäilemättöntä, eikä tietoisien proletariaatin pidä rakentaa sen suhteen itselleen minkäänlaisia illuusioita. Siitä johtuu hra P. S:n vihamielisyys ohjelman minimi- ja maksimiohjelmaksi jakamista kohtaan, „lujia ohjelmaluontoisia päätöksiä kohtaan yleensä”. Siitä johtuvat hra P. S:n vakuuttelut, että „Osvobozhdenije-liiton” ohjelma (jota tahallisesti ei ole esitetty tarkasti muotoiltuina tiettyinä vaatimuksina, vaan niiden likipitäisinä kirjallisina kuvauksina) „on enemmän kuin riittävä puolueelle, joka pyrki reaali politiikan tarkoitukseen”. Siitä johtuu, että „demokraatti”-monarkistien ohjelmassa sivuutetaan vaitiololla kansan aseistaminen, kartetaan kirkon valtiosta erottamista koskevan vaatimuksen jyrkkäsanaista määrittelyä, puolustetaan välillisten verojen kumoamisen toteuttamattomuutta, vaihdetaan sorrettujen kansallisuuksien valtiollinen itse-määräämisoikeus niiden kulttuurilliseen itse-määräämisoikeuteen. Siitä johtuu, että tunnustetaan naiivin avomielisesti demokratismin ja pääoman etujen välinen yhteys, tunnustetaan välttämättömäksi „suojella voimakkaasti kansan tuotantovoimien kehittämistä erillisten tuotantolaitosten ja yrittäjäin suojelemisen asemesta”, myötävaikuttaa „teollisuuden kukoistukseen” j.n.e. Siitä johtuu agraarireformin yksinkertaistettu selittäminen puhtaasti byrokraattiseksi talonpoikain „varustamiseksi” maalla takaamalla ehdottomasti tilanherroille „korvauksen” talonpojille siirtyvästä maasta,— siis toisin sanoen, velka- ja maaorjuuteen perustuvan „omaisuuden” koskemattomuuden jyrkkä puolustaminen. Toistamme, että kaikki tämä on luonnollinen ja kiertämätön seuraus itse porvaristoluokan asemasta nykyisessä yhteiskunnassa. Kaikki tämä on todiste siitä, että proletaarinen vallankumoustaistelun politiikka eroaa perusteellisesti liberaalisen meklauksen porvarillisesta politiikasta.

„Proletari” № 3,
kesäkuun 9
(toukokuun 27) pnä 1905

Julkaistaan „Proletari” lehden
tekstistä, joka on tarkistettu
käsikirjoituksen mukaan